

BIDRAG TILL KÄNNEDOM OM
DE SVENSKA LANDSMÅLEN OCK SVENSKT FOLKLIV XIV. 1

SKÅNSKA MELODIER

UPPTECKNADE

AV

NILS ANDERSSON

MED 3 PORTRÄTT

STOCKHOLM 1895—1916

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

[103221]

Melodierna äro upptecknade under åren 1887—1889.

De jämförelser ock upplysningar i övrigt, som äro under-
tecknade *Red.*, förskriva sig från den alltför tidigt bortgångne
musikförfattaren ADOLF LINDGREN.

Lorenz Brölin

från Abekås.

Lorens Brolin.

(Vemmenhögs härad.)

Ljunits härad var närmaste målet för min resa. Trakten är ovanligt rik på spelmän, äldre så väl som yngre. Sålunda gjorde jag här bekantskap med en av häradets, kanske hela södra Skånes mäst kända personligheter, LORENS BROLIN från Abekås. Vid första sammanträffandet med honom märkte man, att sigenarblod flöt i hans ådror. De mörka, spelande ögonen, det blåsvarta, nu gråsprängda håret, de livliga rörelserna, det hetsiga lynnet bildade en typ vida skild från den i södra Skåne vanliga. Också tillhörde han den tattarsläkt, som för några tiotal år sedan var vitt förgrenad i Vemmenhögs ock Ljunits härad, där den drog omkring, försörjande sig med förtenning ock hästhandel. Tattarne äro ett musikaliskt släkte, ock »Brolinarna» äro allmänt kända som skickliga fiolspelare.

LORENS BROLIN hade emellertid värdigast bevarat släktens traditioner i detta avseende, ock för sitt fiolspel var han känd vida omkring. Spelmän äro i allmänhet ytterst stränga vid bedömandet av varandras prestationer; men bland alla de bondspelmän, med vilka jag sammanträffat, fanns ingen som ej med oförställd beundran omnämnde BROLINS färdighet att »gripa fiolen». Det var ovanligt rena toner han framlockade ur sitt instrument; oaktat sin höga ålder — 75 år — ock oaktat gikt i armen, som i hög grad försvårade stråkföringen, behandlade han ännu sin fiol med färdighet. Utan att ega den ringaste notkännedom spelade han säkert ock korrekt de allra svåraste saker. Dock mindes gubben blott obetydligt av sin fordom rikhaltiga repertoar.

Ett stycke, i vilket han hade synnerligen gott tillfälle att ådagalägga sin skicklighet, var den bekanta »Stenbockens polska» eller »Klägkepålsan» med sina pizzikaton ock löpningar, dem

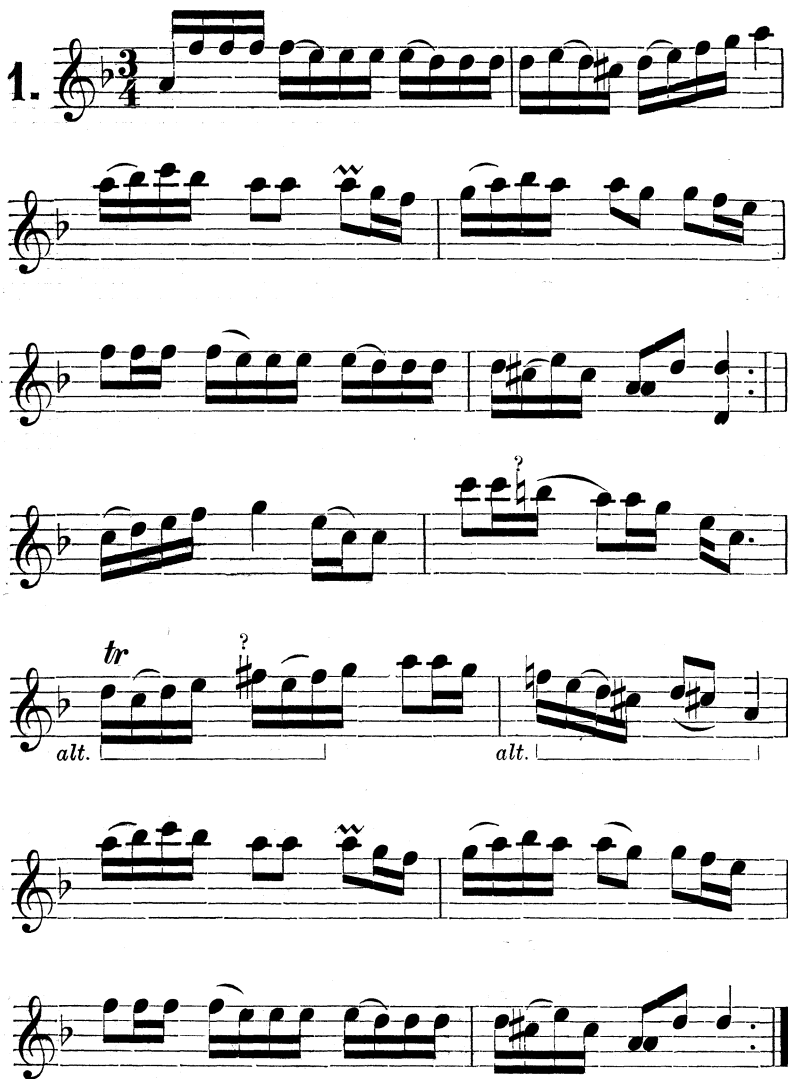
han utförde med verklig ledighet ock elegans. Också hade han med denna polska, som alltid varit hans bravurnummer, väckt berättigat uppseende, varhållst han dragit fram. Någon bondspelman i egentlig mening har BROLIN aldrig varit, han bekvämade sig sällan att spela till dans. Det var föga förenligt med hans vagabondnatur ock livliga temperament att en hel natt sitta fjättrad i spelmansvrån. Men hans repertoar var ändå bondspelmannens, fast hans goda urskiljning gjort den till en mera utsökt sådan, till ett urval av vad han här ock där kunnat uppsnappa under sina strövtåg. Ock Lorens nöjde sig sällan med att spela sina stycken under den form, han lärt dem. De ändrades ock försvårades, ofta till oigäkännlighet. Åttondelar förvandlades till sättondelar o. s. v. Att en dylik ändring innebar ett förbättrande av melodien, därför var Lorens' begåvning god borgen. Man behöver blott jämföra MUNKBERGS d-durskadrilj, under denna form tämligen allmänt spelad i Ljunits, Härrestads ock Harjagers härad, med den uppteckning, jag gjort efter BROLINS spel, för att bilda sig en föreställning om hans skicklighet att »vekkla ud» sina melodier.

Vid dansgillen hälsades Lorens med jubel, då han, stadd på sina sedvanliga resor, oförmodat infann sig. Hans utomordentliga spel i förening med hans kvicka infall ock slagfärdighet hade nämligen förskaffat honom en viss popularitet, ovanlig för den föraktade ras han tillhör. Om Lorens gäller också det omdömet, att han var en »beskedlig tattare». I Ystad, där LORENS BROLIN under sin krafts dagar var känd av en var, hände det mången gång, att han, den trasige virtuosen, inkallades i förnäma hus för att spela sina stycken under ackompagnement av piano. Hans slughet kom honom väl till pass, då han vid marknader utförde sina taskspelarekonster. Ty Lorens var även en smula trollkarl. Man trodde allmänt, att han kunde »förvända syn» på folk, liksom man tillskrev hans musik övernaturliga inflytelser. Så berättades, att då Lorens hängde sin fiol på väggen med stråken bredvid, »det spelade» i instrumentet.

LORENS BROLIN dog 1890. Redan för länge sen hade han helt ock hållet slutat sina irrfärder på skånska landsbygden, ock fiolen hade han överlemnat åt sina ävenledes musikaliskt begåvade söner.

Polskor.

Abekås.

1.

2.

p

alt.

alt.

Svanapolskan.

3.

bas. flag.

tr

bas. flag.

Flageoletter på bassträngen synas tillhöra »svanapolskorna» (jfr Teckn. o. toner, bilaga s. 24). »Svantoner» betyda flageoletter, enligt en anmärkning till »Svanpolskan» ur 26 i J. Bagges »Polskor och högtidsstycken från Gotland».

Ked.

4 a). Stämning:

piz. piz. piz.

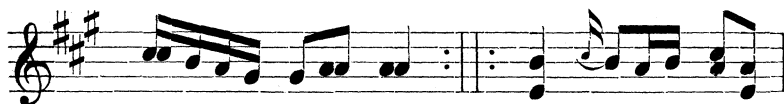
*) Under b) införes föregående melodi, noterad för violin.

Stenbockens polska.

5 a).

Stäm-
ning:

Dubbla noter för samma ton betyda, att denna ton tages samtidigt på två olika strängar, såsom ock synes av följande version b).

Red.

Stenbockens polska.

5 b). Stämning:

Valser.

6.

The musical score for the waltz is composed of nine staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody is written in eighth and sixteenth notes, often beamed together. Slurs are used to group phrases. Trills, indicated by 'tr.', appear on several notes. The piece ends with a double bar line and repeat dots. The bottom staff contains a series of chords, some with a sharp sign, suggesting a harmonic progression or a change in key.

Näckens vals.

7.

Tredje repisen igäkännes lätt från den fordom mycket sjungna visan »Näcken han sjunger på böljan blå», vilken finnes utgiven både separat ock i samlingen »Det sjungande Sverige» samt ursprungligen lär vara en neapolitansk folkvisa: »Nina, te parlo candido». *Red.*

8.

The musical score consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody is written in a single voice. The notation includes eighth and sixteenth notes, often beamed together, and includes various ornaments like slurs and accents. The piece concludes with a double bar line and repeat dots on the eighth staff.

9.

10.

The musical score is written for a single melodic line in G major (one sharp). It consists of nine staves of music. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and phrasing marks.

Staff 1: Four measures of music. The first measure contains a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note. The second measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The third measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The fourth measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note.

Staff 2: Four measures of music. The first measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The second measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The third measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The fourth measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note.

Staff 3: Four measures of music. The first measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The second measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The third measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The fourth measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note.

Staff 4: Four measures of music. The first measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The second measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The third measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The fourth measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note.

Staff 5: Four measures of music. The first measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The second measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The third measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The fourth measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note.

Staff 6: Four measures of music. The first measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The second measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The third measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The fourth measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note.

Staff 7: Four measures of music. The first measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The second measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The third measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The fourth measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note.

Staff 8: Four measures of music. The first measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The second measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The third measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The fourth measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note.

Staff 9: Four measures of music. The first measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The second measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The third measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note. The fourth measure contains a quarter note, a dotted quarter note, and an eighth note.

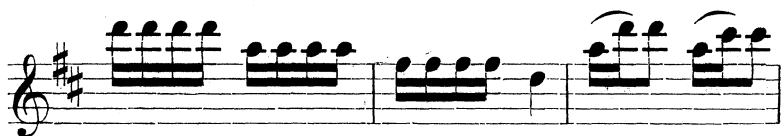
Björnvalsen.

13. Stäm-
ning:

I denna förstämsdans (jfr ovan nr 4) har man ansett teckningen b) överflödig, enär endast en sträng är förstämd. Fiolspelaren har blott att iakttaga, att djupaste tonen (d) tages på lösa g-strängen.

Red.

Brännvinspolskor.

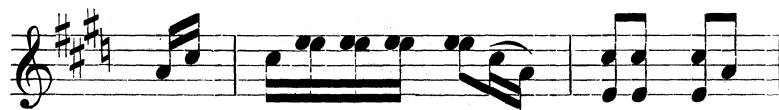
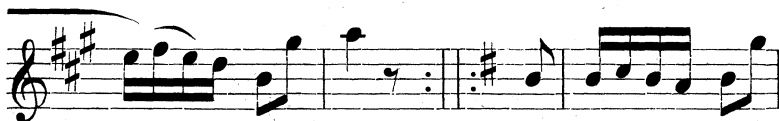

Kadriljer.

Ola Lans.

(Ljunits härad.)

I Ljunits ock Härrestads härad möter man ofta på landsvägen en böjd gestalt, en säxtioårig gubbe med gråsprängt, framskjutande bakskägg, svart hår, slö blick ock rå, frånstötande uppsyn. Fiolen, som han bär i ett fodral av grävsvinsskinn, tillkännager »spillemannen».

Det är OLA LANS på Norra Vallösa, den andre av de sydskånske spelmän, jag lärde känna; en sann typ för det slags musikidkare, som gemenligen kallas »kornspelmän», vilka vandra från gård till gård ock spela för ett stycke bröd, en näve salt, en »viska» ull eller allra hälst en sup.

LANS är »gehörsspelman» liksom BROLIN, men honom vida underlägsen i musikalisk begåvning. Hans spel är dock rent ock taktfast, ock stråken för han med kraft ock fart. Om också hans repertoar ej är så utsökt eller värdefull i rent musikaliskt hänseende som BROLINS, erbjuder den i varje fall rätt mycket av intresse. Ock icke minst därför att LANS tycktes själv delvis göra ihop sina stycken. Det hela är dessutom särdeles karakteristiskt för den snart utdöda art av spelmän, som LANS representerar. Hans dubbelgrepp ock ständigt medljudande lösa strängar, hans vana att stödja fiolen mot bröstet ock hålla mittpå stråken — allt fullständigar bilden av en äkta gammaldags spelman. För att spara strängarna ock därigenom göra sina »konstresor» så litet kostsamma som möjligt, har LANS alltid sitt ytterst primitiva instrument i »kornstämman», d. v. s. en eller två toner lägre än den normala stämningen.

LANS spelar vanligen i a-dur, en lättspelt tonart, som gärna användes av medelmåttiga gehörsspelmän. Hos LANSen får denna tonart en något säregen färg, i det han understundom griper c för ciss ock g för giss. Denna vacklan mellan moll ock besläktad dur-tonart spåras för övrigt även hos notkunniga spelmän.

Polskor.

 $\text{♩} = 104.$

19.

The musical score is written for a single melodic line in treble clef. It begins with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The tempo is indicated as 104 beats per minute. The score consists of seven staves of music. The first staff is numbered 19. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some triplets and slurs. The key signature has one sharp (F#).

20.

The musical score for piece 20 consists of six staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody is written on a single staff. The second staff continues the melody. The third staff continues the melody. The fourth staff continues the melody. The fifth staff continues the melody. The sixth staff continues the melody and ends with a double bar line.

Första repringen nästan = föregående.

Red.

21.

The musical score for piece 21 consists of two staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody is written on a single staff. The second staff continues the melody.

Valser.

 $\text{♩} = 184.$

24.

25.

Hoppvalser.

Brännvinspolskor.

Den förut omtalade »vacklan» hos O. Laus o. a. mellan kromatiska halvtoner har här, liksom i polskan nr 22 och hoppvalsen nr 28, antagit synnerligen sällsamma och för våra öron främmande former. Jfr åtskilliga av de följande spelmännen, särdeles de såsom »gammaldags» betecknade, såsom Ola Feuer, Anders Svensson, Mårten Mattsson m. fl.

Red.

Nils Svensson.

(Snårestad, Ljunits härad.)

Ett besök hos torparen NILS SVENSSON i Snårestad, en
sæxtioårig lärjunge av den bekante NILS MÅNSSON (»Rusken»),
från St. Härrestad, gav följande melodier:

Polska.

31.

Svingedans (»Runtenom«).

Namnet »Runtenom« förekommer även vid danska folkdansar, vilka icke gå i $\frac{3}{4}$, utan i $\frac{2}{4}$ takt. Ex. i Bergsgreens Folkesange nr 265—6.

Red.

Vals.

33.

Brännvinspolka.

Kadrilj.

Ola Persson (»Ola Sjöbo«).

(Sjöbo, Genarps socken, Bara härad.)

Från Snårestad ställdes färden mot Börringe. Det gällde ett besök hos OLA PERSSON i Sjöbo (Genarps socken), denne allmänt omtyckte spelman, som i nära sätio år varit oundärlig vid alla gillan ock danstillställningar kring Börringe ock Häckebärga (härregårdar). Gammal ock ung nämnde honom med förtjusning. Det var icke blott genom sitt utomordentliga spel han gjort sig så omtyckt; hans livliga väsen, godmodiga skämt ock glada infall lovade alltid glädje ock gamman, där OLA SJÖBO var med. Oaktat sina åttio år hade han ännu en ynglings livlighet ock kraft. Det breda, ärliga ansiktet med den öppna, skälnska blicken gjorde honom till en god representant för den humoristiske sydsåningen med sitt jämna lynne ock sin fryntlighet. OLA SJÖBO åtnjöt stor ryktbarhet för sin färdighet i fiolspelning. Också fann jag, att ryktet ej överdrivit. De vackra, fylliga toner, han frambragte ur sitt instrument, ledsagades av en ovanlig livlighet ock känsla i föredraget. Ock lägger man härtill hans stora fingerfärdighet ock strängt rytmiska spel, som aldrig förfelade att sätta en viss fart i de dansande, så förvånar man sig ej över att mången i sin vidskeplighet trott, att gubben lärt sin konst av »ellen» (nåcken) själv.

Men de gamle byspelmännens led glesnar allt mer, ock OLA SJÖBO blev den förste av dem, jag träffat, som gick ur tiden. Hans fiol, som upplivat så mången till munter dans, hans glada skämt, som kommit så mången att för en stund glömma livets allvar, ha nu tystnat för alltid. Då i början av sommaren underrättelsen om hans död spreds i näjden, fanns

väl knappt någon, som ej med saknad tänkte på gamle OLA SJÖBO. Ännu är det med vemod jag tänker på de angenäma stunder, som jag tillbragt hos den vänlige gubben med det jätliga, vinnande sättet ock det sympatiska väsendet.

Polskor.

36.

37.

The second system, numbered 37, consists of seven staves in G major (one sharp). The first staff is in 3/4 time and contains two measures of music. The subsequent staves contain various musical notations, including eighth notes, quarter notes, and half notes, with some measures featuring a double bar line and repeat dots. The notation includes 'arco' and 'piz.' markings.